

Genföretaget deCode i konkurs

Efter 13 år och 102 vetenskapliga publikationer ansöker det isländska företaget deCODE Genetics om konkurs. I tidskriften Nature, från 26 november i år, görs en genomgång av företagets historia från uppgång till fall.

deCODE grundades år 1996 av läkaren Kári Stefánsson, en forskare som ansågs driven och karismatisk. Efter hans uppvaktnings av isländska myndigheter genomdrevs en kontroversiell lag som gav företaget möjlighet att bygga upp en genetisk databas över flertalet islänningar, samt komplettera den med matchande journaldata från sjukvården. Målet var att skapa en sjukdomsdatabas av högsta klass, och att attrahera betalande kunder bland företag, forskare och institutioner. Detta uppmärksammades bland annat i Läkartidningen nr 48/1999.

deCODE specialiserade sig på så kallade GWAS (genome-wide association studies), en storskalig studiedesign som skulle kunna upptäcka gene-

deCodes verksamhet bygger på genetisk data om den isländska befolkningen. Nu har det gått i konkurs.

tiska variationer till grund för våra folksjukdomar. Den nya kunskapen skulle ge upphov till specialdesignade läkemedel. Även allmänheten blev en kundgrupp, i och med lanseringen av dotterbolaget deCODEme år 2007. Detta projekt erbjöd DNA-test över nätet mot en avgift (se Läkartidningen nr 11/2008).

Tanken var att generera inkomster på människor som ville veta sin riskprofil för till exempel Alzheimers sjuk-

dom, typ 2-diabetes eller cancer.

Efter hand har tekniken för genanalyser blivit betydligt billigare. Men detta har inte hjälpt deCODE som, trots att det varit ett mycket framgångsrikt forskningsinstitut, inte lyckats kommersiellt.

Den genetiska komponenten som GWAS kunnat identifiera i vanliga sjukdomar har varit liten. Så många läkemedel har det därför inte blivit.

Antalet privatkunder har även varit begränsat. Vissa kallar

DNA-testen »recreational genomics« vilket skulle kunna översättas med »genomik för nöjes skull«. Detta då det inte finns några kliniska studier som bekräftar nyttan med denna sorts genetiska riskinformation på individnivå. Anstormningen av patienter i behov av genetisk rådgivning efter dylika test verkar också ha uteblivit från vårdcentralerna.

Nu är frågan vad som ska hända med informationen i deCODEs databas efter konkursen. Lagliga restriktioner gör att innehållet inte kan säljas. Den brittiska stiftelsen Wellcome Trust sägs ha erbjudit sig att finansiera fortsatt drift. Detta enligt Nature, som också skriver att Kári Stefánsson avfärdar möjligheten att en utländsk institution skulle ta hand om materialet. »Vi är en stolt nation, och databasen är inte för andra att hantera«, säger han till Nature.

Karin Sundström
läkare,
doktorand
och praktikant
på Läkartidningen

»Sjukskrivningsreglerna alltför snäva«

Läkarförbundet var en av de remissinstanser som varnade för att patienter skulle kunna komma i kläm i rehabkedjan där patienter ska provas mot hela arbetsmarknaden efter 180 dagar.

Exemplen som uppmärksammats i medierna på svårt sjuka personer som tvingas söka nytt jobb trots att de kan arbeta kvar på deltid hos sin arbetsgivare kallar Läkarförbundets ordförande Eva Nilsson Bågenholm för »hårresand«. Samtidigt är hon inte förvånad över att de dyker upp.

– Nej, tyvärr är det just väldigt tydliga exempel på det

som vi försökte beskriva i vårt remissvar.

Läkarförbundet var, när den nya sjukförsäkringen remissbehandlades, positivt till den reformerade sjukskrivningsprocessen. Men när det gäller undantagen från regeln att arbetsförmågan efter 180 dagar ska provas mot hela arbetsmarknaden var förbundet kritiskt. De »särskilda skäl« som måste till för att medge undantag ansåg man var för snävt definierade. Bara personer med tydliga diagnoser kan i dagsläget komma i fråga och bara om man uppfyller specifika villkor, exempelvis står i kö för operation.

– Vi ansåg att man måste ha en viss flexibilitet. Man måste lämna ett visst utrymme för handläggaren att värdera det enskilda fallet utifrån läkarens bedömning.

Riksdagen har beslutat att ändra reglerna så att man inte ska provas mot hela arbetsmarknaden efter 180 dagars sjukskrivning om det kan anses »oskäligt«. Exempel är vid progressiva sjukdomstillstånd eller när pa-

Eva Nilsson Bågenholm

tienten genomgår en långvarig rehabilitering alternativt behandling för att förebygga återfall i allvarlig sjukdom.

När det gäller personer som redan har en anställning och kan arbeta vidare på deltid anser Läkarförbundet att det är bättre än att provas mot den reguljära arbetsmarknaden.

– Det handlar inte bara om de som blir successivt sämre utan också de som genomgår långdragna behandlingar. Då är det inte rimligt att man ska söka nytt jobb om man har en förstående arbetsgivare, säger Eva Nilsson Bågenholm.

Michael Lövttrup

Minskning av vårdrelaterade infektioner räddar hundratals liv

Över 200 personer slipper sätta livet till, 460 vårdplatser har frigjorts och 1,3 miljarder kronor har sparats. I dag presenterade Sveriges Kommuner och landsting resultatet från den fjärde punktprevalensmätningen av vårdrelaterade infektioner.

När Sveriges Kommuner och landsting mätte de vårdrelaterade infektionerna i den somatiska vården våren 2008 pågick sjuksköterskestrejken. Det innebar att man endast fick in uppgifter om cirka hälften av alla inläggande patienter. Bland dem hade 11,3 procent en vårdrelaterad infektion. Sedan dess har SKL mätt en gång per termin, och nu har de vårdrelaterade infektionerna i den somatiska slutenvården minskat till 8,9 procent.

Skilnaden är stor mellan olika landsting. Till exempel har Blekinges vårdrelaterade infektioner minskat från 13,9 procent hösten 2008 till 7,6 procent i våras och 5,7 procent hösten 2009. En liknande utveckling kan ses i Jämtland från 13,3 procent till dagens 6,1 procent. Allra lägst ligger nu Gotland på 3,7 procent vårdrelaterade infektioner i den slutna somatiska vården.

Det har inte gått lika bra för Stockholms läns landsting, vars siffror de tre senaste mätningarna legat på 14,3 procent, 10,7 procent och 11,0 procent hösten 2009. Västerbotten har legat ganska stilla på siffror mellan cirka 10 och 11 procent. Kanske kan höga siffror i just de landstingen delvis förklaras med förekomsten av universitetssjukhus och den mer avancerade och därmed riskablare vård som bedrivs där. Den förklaringen kan emellertid inte tillämpas på Kronobergs läns landsting, vars vårdrelatera-

Foto: Science photo

Mer än tjugo procent av patienterna i den somatiska slutenvården har urinvägskateter – en välkänd orsak till urinvägsinfektion.

de infektioner ökat från 8,2 procent hösten 2008, via 10,1 procent våren 2009 till 10,5 procent nu under hösten 2009.

Även mellan de olika sjukhusstyperna är variationerna stora. Regionsjukhusen ligger generellt högst med 10,9 procent vårdrelaterade infektioner i den somatiska slutenvården. Lägst andel vårdrelaterade infektioner finns bland länsdelssjukhusen. Men det finns flera undantag, till exempel Södertälje som ligger i nivå med Norrlands universitetssjukhus med cirka 14 procent i den senaste mätningen.

En fjärdedel av de vårdrelaterade infektionerna är lokaliserade till urinvägarna, näst vanligast är infektioner i hud- och mjukdelar samt lungor (cirka 16 procent vardera). SKL har också frågat om riskfaktorer och kan konstatera att en tredjedel av alla inläggande patienter i den somatiska slutenvården behandlas med antibiotika, 30

procent har varit föremål för ett kirurgiskt ingrepp, mer än var femte patient har en urinvägskateter och cirka 13 procent har en central venös infart. Fördelningen mellan riskfaktorerna är i stort sett densamma som vid mätningen i våras. När man tittar närmare på till exempel användningen av urinvägskateter ser man dock att det finns variationer mellan landstingen.

Svarsfrekvensen vid de tre senaste mätningarna har varit god i den somatiska vården, över 95 procent. Det gör att SKL är säkra i sina beräkningar som innebär att den minskade andelen vårdrelaterade infektioner årligen förhindrar 42 000 patienter att drabbas av vårdrelaterade infektioner. Det i sin tur frigör lika många vårdplatser som finns på hela Danderyds sjukhus. Och förutom att det sparar 1 300 000 000 kronor så beräknar SKL att det räddar 220 patienter från att dö av en infektion som är förorsakad av sjukvården.

Sara Gunnarsdotter

Läkare – ett framtidsyrke

Läkare fortsätter att vara ett bristyrke. Det konstaterar Saco i skriften »Framtidsutsikter. Arbetsmarknaden för ett urval av akademikeryrken år 2014«. Störst är behovet av nya läkare till allmänmedicin, geriatrik, psykiatri och företagshälsovård.

Pensionsavgångarna väntas öka kraftigt de närmaste åren och bristen på specialister förväntas öka ytterligare. ■

Bättre hygienrutiner halverade infektioner

Ett projekt vid Akademiska sjukhuset i Uppsala där man satsat på att öka efterlevnaden av basala hygienrutiner har på drygt ett år minskat förekomsten av vårdrelaterade infektioner från 11,3 till 4,2 procent.

Siffrorna rör infektioner efter operation, urinvägsinfektioner, infektioner relaterade till centrala venösa infarkter samt lunginflammation relaterad till respiratorvård. ■

Cancerfallen fortsätter att öka

De senaste decenniernas ökningstakt av antalet cancerfall håller i sig. Det visar en rapport från Socialstyrelsen som bygger på data från Cancerregistret. Bland män är ökningstakten 1,8 procent, bland kvinnor 1,2 procent.

Ökningen tros bero på ökad livslängd men också på screening och förbättrad diagnostik. Totalt rapporterades 51 528 fall av cancer 2008. 52 procent av de drabbade var män. De vanligaste cancerarterna bland kvinnor är bröstcancer (29 procent av fallen) och bland män prostatacancer (33 procent av fallen). ■

Ersättningen till företagshälsa ändras

Nya regler ger företagshälsovården möjlighet att med statliga subventioner utreda arbetsförmåga de första 45 dagarna i en sjukskrivning. Uppdraget koncentreras till tidiga bedömningar och medicinsk service. En liten peng går också till vanliga läkarbesök. En förutsättning är att arbetsgivaren köper tjänsterna.

Marie Närlid